

Ål – *Anguilla anguilla*

Familie: Anguilla

Maks størrelse: 133 cm, 6 599 g

Levetid: 5–20 år avhengig av kjønn og levevilkår

Leveområde: Fra Afrika/Kanariøyene til Murmansk

Hovedgyteområde: Sargassohavet

Gytetidspunkt: Ukjent, men trolig mellom mars og juni. Ålen er engangsgyter.

Føde: Animalsk føde, mer eller mindre altetende.

Særtrekk: Ål er sterkt fotofobisk (lyssky). Den kan være ute av vannet i over 24 timer, og den kan vandre over land i forbindelse med vandringsplanen fra ferskvann til sjø når de starter gytevandringen. Ål kan svømme bakover.

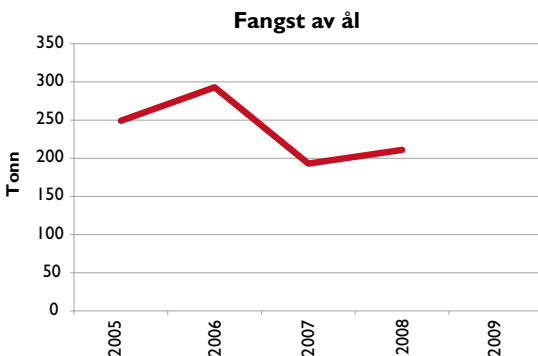
Status og råd

Europeisk ål er rødlistet som kritisk truet art, det vil si at den står i fare for å dø ut. Årsaken er en nedgang i registrerte forekomster i mange land over flere tiår. Nedgangen skyldes en rekke forhold. Overfiske, tap av habitat, forurensning og vandringsbarrierer (for eksempel blir nedgangsål fanget i turbiner) er blant de viktigste. EUs medlemsland ble bedt om å lage en forvaltningsplan for ål i 2008, og også i Norge ble det satt ned en arbeidsgruppe som skulle skrive en forvaltningsplan for å beskytte ålen. Den førte til en beslutning om betydelig reduksjon i fangst av ål, og kvoten ble satt til 50 tonn i året. Havforskningsinstituttet er ansvarlig for å organisere et vitenskapelig fiske for å overvåke ålebestanden i Norge.

Tidsserie

Ål er en katadrom fisk. Det betyr at den gyter i havet, men tilbringer vekstfasen i ferskvannssystemer. Imidlertid dropper en del ål ferskvannsfasen uten at vi vet hvorfor. Andelen av ål som blir værende i sjøen synes å øke med økende breddegrad. Habitatene langs kysten er produktive, så en oppvandring til ferskvann er kanskje ikke så fordelaktig. Mange ål i Norge har trolig full marin livssyklus. For å undersøke om den antatte marine ålen også er i nedgang, ble Havforskningsinstituttets standnottidsserie fra Skagerakkysten analysert.

Denne tidsserien startet i 1904 og er det lengste fiskeriavhengige datasettet vi har på ål. Hver høst undersøkes nær hundre stasjoner langs Skagerakkysten. Fisk blir fanget med standardiserte strandnotkast, identifisert og talt. Resultatene viser at svingningene følger en litt annen dynamikk enn i resten av Europa. En nedgang er observert, men forsinket med rundt én generasjon i forhold til ål fra Nederland. Svingninger i antall ble koblet til flere faktorer, slik som den nordatlantiske oscillasjonsindeks (som er et uttrykk for sykliske fluktasjoner i lufttrykket over Nord-Atlanteren) og temperatur i gyteområdene i Sargassohavet. Høye temperaturer og høy NAO-indeks synes å ha en negativ effekt på nyklekte ålelarver (dvs. leptocephaluslarver).

Offisiell fangst av ål i Norge.

Fakta om bestanden:

Det er rundt 18 arter ål i verden. Ål av slekten *Anguilla* er beskrevet som en katadrom fisk, det vil si at de gyter i saltvann og vokser opp i ferskvann (gulålstadiet). Etter gulålstadiet blir de blankål. Om høsten, mens de fremdeles er seksuelt umodne, starter "vår" ål, *Anguilla anguilla*, gytevandringen. De svømmer rundt 6 000 km for å nå tilbake til Sargassohavet der de gyter.

Analysen av otolitter (ørestein) fra europeisk (*A. anguilla*) og japansk ål (*A. japonica*), har avdekket at en del ål aldri vandrer opp i ferskvann, og derfor er fakultativ katadrom. Selv om det er kjent kunnskap i Norge at ål lever i både salt- og brakkvann, er det forholdsvis ukjent andre steder. I det meste av Europa blir ålen sett på som en fersk- eller brakkvannart, også lovmessig. Fisket etter gulål og blankål foregår i elver og våtland nær kysten.

Ål kan ha et komplekst livsløp med en semi-katadrom atferd (vandrer mellom ferskvann og brakkvann). Det er bemerkelsesverdige, siden de dermed veksler mellom omgivelser som har helt forskjellig salinitet, temperatur, substrat, dybde og andre miljøforhold. Habitatskiftet skjer som oftest når ålen er mellom 3 og 5 år.

Det er usikkert hva som avgjør ålens livsstrategi. Valget av vandringsmønster synes ikke å ha noe å gjøre med kjønn, siden både hunn- og hannålen viser vandringsfleksibilitet. En hypotese er at forskjeller i produktivitet mellom elver og saltvannsområder motiverer for at ål er fakultativ diadrome (dvs. de velger om de vil vandre mellom habitater i sjø og ferskvann). Ved lavere breddegrader er det ofte høyere primærproduksjon i ferskvann enn det er ved høyere breddegrader. Tendensen til å oppholde seg i brakkvann og saltvann øker med breddegraden.

I Kvernvatn på Austevoll er det gjennomført en studie på en ferskvannspopulasjon av ål. Populasjonsdynamikken for glass-, gul- og blankål ble undersøkt, det samme ble vandringsmønsteret. Glassålvandringen inn til Kvernvatn fant først sted når vanntemperaturen kom over 6–8 °C. Små ål i Kvernvatnet hadde et mye mer restriktivt bevegelsesmønster enn de større, ålen der nyter godt av svært gode vekstbetingelser. Den eldste ålen som ble aldersbestemt, var 7 år gammel. Ett individ økte vekten så mye som 2 kg på to år.

Kontaktperson: Anne Berit Skiftesvik | annebs@imr.no